

KARDINAAL ROBERT SARAH

Priester voor eeuwig

Overwegingen over de priester

uitgeverij
Betsaida De Boog

Inhoud

Inleiding: 'Ik kom in nederigheid'	9
I Voor een hervorming van de geestelijkheid	19
II Een geneesmiddel tegen de schijnheiligheid	39
III De priester: alles en niets	51
IV Priester, wie ben je?	59
V Een einde maken aan het klerikalisme	77
VI Roeping tot het gebed	97
VII Een concrete heiligheid	115
VIII De radicaliteit van het evangelie	127
IX Zijn plaats hervinden	147
X Priester en offer	161
XI De priester: gewijde man, man van het gewijde	171
XII Christus, de volmaakte hogepriester	189
XIII De vorming van de ziel van de priester	211
XIV Zoon van de Kerk	221
Slotwoord	231

Inleiding

‘Ik kom in nederigheid’

Ik kom in nederigheid bij ieder van u, als een broeder, een vriend, een vader en een medeleerling van Jezus Christus. Ik kom om samen met u te overwegen het prachtige geschenk dat ons gegeven is: het priesterschap. Jezus Christus doet ons op ongehoorde en kosteloze wijze delen in zijn priesterschap. De dagen van priesterwijdingen zijn in de Kerk feestdagen. Welk een vreugde om die jonge priesters te zien die blij zijn dat zij zich aan de Heer kunnen geven! Wie heeft nooit bewondering gehad voor de diepe vreugde die het gerimpelde en vermoeide gelaat van oude priesters tekent, die zovele jaren trouw zijn gebleven? Het priesterlijke dienstwerk is een bron van vreugde omdat het erin bestaat het goddelijke leven te geven en de zielen naar de hemel te leiden, naar de volmaakte vreugde.

Toch zweeft in onze dagen de schaduw van de nacht over het leven van de priesters. Er gaat geen week voorbij zonder dat er een zaak van seksueel misbruik of corruptie aan het licht komt. We moeten de waarheid recht in de ogen kijken: het priesterschap lijkt te wankelen. Sommige priesters gelijken op matrozen wier schip heftig wordt geteisterd door een orkaan. Ze tolleren in het rond en deinen heen en weer. Hoe is het mogelijk zichzelf niets af te vragen bij het lezen van sommige verslagen van misbruik bij kinderen? Hoe kan men dan niet twifelen? Het priesterschap, zijn status, zijn missie en zijn gezag worden in dienst van het grootste kwaad gesteld. Het priesterschap is tot werktuig gemaakt om de ontheiliging van de kinderlijke

onschuld te verbergen, te verhullen en zelfs te rechtvaardigen. Het bisschoppelijke gezag is soms gebruikt om de edelmoedigheid van hen die zich aan God wilden wijden, te doen ontaarden en zelfs te breken. Het nastreven van wereldse eer, macht, eerbetoon, aardse genoegens en geld is het hart van priesters, bisschoppen en kardinalen binnengedrongen. Hoe kunnen we dergelijke feiten verdragen zonder te beven, zonder te huilen, zonder onszelf verantwoordelijk te voelen?

We kunnen niet doen alsof dat alles niets te betekenen zou hebben. Alsof dat alles alleen maar een tegenslag zou zijn. We moeten het kwaad in de ogen zien. Waarom zoveel corruptie, afdwaling en ontaarding?

Het is gerechtvaardigd dat men ons om verantwoording vraagt. Het is gerechtvaardigd dat de wereld tegen ons zegt: 'U bent als de farizeeërs; u spreekt wel, maar handelt niet naar uw woorden' (vgl. Mat 23,3). Het volk van God beziet zijn priesters met verdenking. De ongelovigen minachten en wantrouwen hen.

Sommigen vragen zich af of het priesterschap zelf niet op het spel staat. Hier en daar zien we voorstellen opkomen om de instelling te veranderen, te vernieuwen, te moderniseren. Al die initiatieven zouden gewettigd zijn als het priesterschap een menselijke instelling was. Maar wij hebben het priesterschap niet uitgevonden, het is een gave van God. Een goddelijke gave gaat men niet hervormen of opzadelen met onze menselijke ideeën om haar aan te passen aan de smaak van het ogenblik. In tegendeel, we herstellen het en ontdoen het van de pleisterlagen die de oorspronkelijke gave verhinderen haar schoonheid te onthullen.

Helaas hebben sommigen hun priesterschap gebruikt om te voldoen aan hun wil tot zondigen. Ze hebben de betekenis van de priesterwijding verdraaid. Ze hebben zelfs de betekenis van de woorden doen ontaarden. Dus, wanneer men zegt dat de priester gelijk wordt aan Christus, zodat hij 'een andere Christus' wordt, dan wordt aan die verklaring nooit een psychologische betekenis gehecht. De priester is in geen geval almachtig. Men is hem geen blinde gehoorzaamheid verschul-

digd. Gelijk worden aan Christus geeft geen enkel recht om te bevelen of zijn grillen bot te vieren. Integendeel, een andere Christus zijn brengt de verplichting mee om de geringste onder de dienaren te worden; een andere Christus zijn verplicht tot een kuise en oneindige eerbied voor allen; een andere Christus zijn verplicht mij het kruis te bestijgen. De wijding plaatst ons niet op een troon, maar op het kruis. Laten we ons niet die zo mooie en veeleisende woorden uit de christelijke traditie afnemen door enkele ontaarde figuren. De mystieke en geestelijke identificatie van de priester met Christus leidt niet tot misbruik wanneer zij in waarheid beleefd wordt. Laten we niet bang zijn om aan die woorden, die zo veeleisend zijn, opnieuw hun diepe betekenis te geven.

Het priesterschap verplicht ons tot het schitteren van heiligheid. 'Inderdaad', zo zegt de H. Johannes Chrysostomus, 'de ziel van de priester moet zuiverder zijn dan de stralen van de zon, opdat de Heilige Geest hem nooit zal verlaten, opdat hij kan zeggen: "Ik leef niet meer, maar Christus leeft in mij"¹.'

Het priesterschap is het kostbaarste goed dat de Kerk heeft. Het moet over de wereld stralen met het licht van de heiligheid van God. Er is geen heiliging mogelijk zonder priesterschap, 'want zoals er zonder de zon geen enkel licht over de wereld op zou gaan, zo zal ons ook zonder het priesterschap geen enkele genade noch heiligheid in de Kerk toekomen. De zon werpt zijn lichtende stralen over de wereld; het priesterschap werkt in ons, schenkt zijn gaven en stort over ons de geur van heiligheid uit. Want het doel waartoe het door Christus is ingesteld is, dat de Kerk daarvan alle heiliging, alle schoonheid, alle pracht ontvangt.'²

Het spreekt vanzelf dat de heiligheid die moet stralen in de priester voortkomt uit de heiligheid van God. Priesters moeten

¹ Johannes Chrysostomus, *De Sacerdoti libri VI. Over het Priesterschap* VI, 2, 8-9.

² *La Tradition sacerdotale : études sur le sacerdoce*, Bibliothèque de la faculté catholique de théologie de Lyon, vol 7, Le Puy, Éditions Xavier Mappus, 1959, vgl. p. 170 ev.

volmaakt worden en heilig, naar het beeld van Jezus Christus. We moeten dus als priesters werken aan het verwerven van alle menselijke en christelijke deugden met de bedoeling werkelijk eenvormig te worden met Christus en op Hem te gelijken. Inderdaad, zo spoort ons de H. Gregorius van Nyssa aan:

‘Als wij overwegen dat Christus het ware licht is, vreemd aan elke leugen, dan begrijpen we dat ook ons leven verlicht moet worden door de stralen van de Waarheid. De deugden zijn de stralen van de Zon der gerechtigheid die eraan ontspringen om ons te verlichten, opdat wij de bezigheden van de duisternis zouden afwijzen en ons oprecht zouden gedragen, zoals men in het volle licht doet. Laten we beschamende veinzerij afwijzen, laten we alles in het licht doen; dan zullen we zelf licht worden, zodat we anderen verlichten, wat eigen is aan het licht. En als we bedenken dat Christus onze heiliging is, dan zullen we ons onthouden van elke wereldse en onzuivere handeling en gedachte; Zo zullen we laten zien dat we waarlijk deelhebben aan zijn Naam door zijn heiligende kracht te belijden door ons leven, dat wil zeggen door de praktijk en niet alleen in woorden.’³

Zo is de situatie van het priesterschap. Jezus Christus heeft ons een zeer mooi, lichtend en helder beeld gegeven van zijn priesterlijke wezen. Het sacrament van het priesterschap is dat beeld van Jezus, de Opperpriester. Maar ons geschipper met de wereld heeft aan het goddelijke kunstwerk lagen verf van twijfelachtige kwaliteit toegevoegd. Het heeft zijn glans verloren. Het is dus passend het te restaureren en die toevoegingen eraf te halen om het origineel terug te vinden. Tot dat werk van hervorming, van terugkeer naar de vorm die God gewild heeft, hebben we willen oproepen met Benedictus XVI door de publicatie van *Uit de grond van ons hart*⁴. In dat boek heeft

³ Gregorius van Nyssa, ‘Traité sur la perfection chrétienne’. In: *la Liturgie des Heures*, t. 3, Cerf-Desclée de Brouwer-Mame, 1980.

⁴ Benedictus XVI en Kardinaal Robert Sarah, *Uit de grond van ons hart*. Betsaida / de Boog 2020.

Inleiding

elk van ons wegen geopend naar het herstel van een volkomen priesterlijke levenswijze voor de priesters. Sommige voorstellen waren gedurfd. Helaas heeft men van die regels niets onthouden dan de meest polemische en politieke interpretaties ervan. Het boek heeft echter in de persoon van paus Franciscus een oplettende en welwillende lezer gevonden, die niet is opgehouden de priesters uit te nodigen tot een herstel van hun diepste wezen. De paus nodigt ons uit om een priesterschap te hervinden dat niet naar zichzelf wijst, maar dat volkomen en werkelijk een beeld van Christus is en hij vraagt ons daarbij te breken met de gewoonte onszelf als uitgangspunt te gebruiken.

Hoe gaan we dat herstel uitvoeren? Hoe halen we die over elkaar heen liggende lagen verf en vernis eraf? Ik stel u in dit boek een eenvoudige methode voor: laten we de Kerk laten spreken! Laten we haar heiligen, haar kerkleraren laten spreken. Laten we hun zienswijze overnemen om ons zicht op de kwestie te vernieuwen.

Ik wilde een eenvoudig boek, kort, voor iedereen toegankelijk. Ik wilde een boek waarmee de priesters hun diepste identiteit weer zouden ontdekken, opdat het volk van God zijn blik op hen zou vernieuwen.

Ik zal heiligen, mannen en vrouwen, leken en geestelijken aan het woord laten. De zuiverheid van hun ziel zal het ons mogelijk maken om het wezen van het priesterschap terug te vinden. Zoek hier geen traktaat over academische theologie. De theologie van de heiligen wordt hier ontvouwd. Die is beschouwend, spiritueel, maar ook praktisch en concreet. Ik zal het woord laten aan de Kerk en haar leergezag, want daardoor komt de stem van Christus tot ons.

Iedere tekst zal voor ons als een hernieuwde blik zijn, een lichtstraal om het geestelijke portret van de priester beter te tekenen, zoals Jezus Christus het gewild heeft, zoals wij hem vandaag nodig hebben. In het licht van die onderrichtingen van de Kerk en de heiligen zullen we samen de kwaliteit van onze relatie met God onderzoeken. We zullen proberen ons ervan bewust te worden dat zij die God en het altaar dienen, zich

niet moeten mengen in de laagheden van de wereld. We zullen trachten om concreet Psalm 16 toe te passen: *'Dominus pars hereditatis meae et calicis mei. Tu es qui defines sortem meam'*. 'O Heer, Gij mijn erve, mijn beker, Gij handhaaft mijn erfgoed voor mij. Hoe bekoort mij mijn erfdeel!' (Ps 16,5-6).

Ik kijk met u naar de storm die hevig over de Kerk raast. Grote beroering, het onrustbarende ter discussie stellen van leerstellingen en liturgie, de ineenstorting van de katholieke moraaltheologie, de alomtegenwoordigheid van het kwaad in de wereld die de Kerk weerloos maken tegenover de belangrijke veranderingen in de samenleving; ze verontrusten ons en bezorgen ons diepe droefheid. Onze identiteit als priester, die is besmeurd door een minderheid van ons, wordt sterk in twijfel getrokken. Er is een denkrichting die het wezenlijke verschil tussen het ambtelijk priesterschap en het algemene priesterschap van de gedoopten ontkent. Men zou graag aan iedereen ambtelijke functies toekennen bovenop die waartoe het sacrament van het doopsel en het vormsel in staat stellen. Als we van die louter functionele en sociologische opvatting van het sacrament van de wijding uitgaan, lopen we dan niet het gevaar dat we volledig de ware aard ontnemen aan het priesterschap van het Nieuwe Verbond?

Vanuit die sociologische visie op het priesterschap is druk uitgeoefend en zijn eisen voortgekomen om vrouwen en gehuwde mannen tot priester te wijden. Niettemin heeft paus Johannes Paulus II in zijn apostolische brief *Mulieris dignitatem* van 15 augustus 1988 helder uiteengezet en verklaard welke de intieme band is tussen de bruidsrelatie tussen Christus en zijn Kerk en het feit dat de wijding is voorbehouden aan mannen.

Hier volgen zijn onvergetelijke woorden:

Wij bevinden ons in het middelpunt van het paasmysterie, dat de bruidsliefde van God tot op de bodem openbaart. Christus is de Bruidegom, omdat Hij 'zichzelf gegeven heeft': zijn lichaam is 'gegeven', zijn bloed is 'vergoten'. (Vgl. Luc 22,19-20). Op deze wijze beminde Hij 'tot het uiterste toe'. (Joh 13,1). De 'oprechte gave' in het kruisoffer doet op definitie-

Inleiding

ve wijze het bruidskarakter van de liefde van God uitkomen. Christus is de Bruidegom van de Kerk, als Verlosser van de wereld. *De Eucharistie is het sacrament van onze verlossing. Het is het sacrament van de Bruidegom, van de Bruid.* De Eucharistie stelt de verlossingsdaad van Christus, die de Kerk, zijn lichaam, 'schept', tegenwoordig en realiseert haar op sacramentele wijze. Christus is met dit 'lichaam' verenigd als de Bruidegom met de Bruid. Dit alles ligt vervat in *de brief aan de Christenen van Efeze*. In het 'diepzinnige geheim' van Christus en de Kerk wordt de blijvende 'eenheid van de twee' opgenomen, welke van het 'begin' af gevormd is tussen man en vrouw. Als Christus bij de instelling van de Eucharistie deze op zulk een uitdrukkelijke wijze verbonden heeft met de priesterlijke dienst van de apostelen, dan is het geoorloofd te denken dat Hij op deze wijze de verhouding tussen man en vrouw wilde uitdrukken, tussen dat wat 'vrouwelijk' en wat 'mannelijk' is, welke door God gewild is, zowel in het mysterie van de schepping als in dat van de verlossing. Vooral *in de Eucharistie* wordt op sacramentele wijze *de verlossingsdaad van Christus, de Bruidegom, ten opzichte van de Kerk, de Bruid*, uitgedrukt. Dat wordt doorzichtig en ondubbelzinnig als de sacramentele bediening van de Eucharistie, waarin de priester '*in persona Christi*' handelt, door een man vervuld wordt. Het is een uitleg die het onderrecht bevestigt van de verklaring *Inter Insigniores*, welke in opdracht van Paulus VI is uitgegeven om te antwoorden op het vraagstuk van de toelating van vrouwen tot het gewijde priesterschap op 15 oktober 1976.⁵

Anderzijds leven we tegenwoordig midden in een wereld zonder God. In de dorre woestijn van de westerse samenleving waar de stiltzweigende geloofsafval van de mens, die meent gelukkiger te zijn zonder God, met grote stappen voortschrijdt, nodig ik u uit om steeds duidelijker zichtbare tekenen te worden van de aanwezigheid van God in de wereld. Ik nodig u uit

⁵ Johannes Paulus II, apostolische brief *Mulieris Dignitatem*, over de waardigheid en de roeping van de vrouw. 15 augustus 1988, § 26.

om vaak aan de voeten van Jezus te gaan zitten om te luisteren hoe Hij tot ons spreekt over de oneindige liefde van de Vader en van Hem weer de eerste en fundamentele taak die de Heer ons toevertrouwt, te leren. De westerse samenleving heeft God gedood en daarom is ze in verval en pleegt ze langzaam euthanasie, ondanks de schijnbare materiële welvaart. Met de dood van God dacht men de volkomen autonomie en vrijheid van de mens te bereiken. Maar de dood van God is in feite uitgelopen op de dood van de vrijheid en de verduistering van een juiste opvatting over de mens. God is het enige kompas dat ons de weg kan wijzen naar het geluk.

Zoals Benedictus XVI vaak herhaalt is God voor ons mens geworden. Zijn schepsel mens is Hem zo dierbaar dat Hij er zich mee verenigd heeft en zo op heel concrete wijze deel uitmaakt van de geschiedenis ervan. Hij leeft met ons, werkt met ons, lijdt met ons en luistert naar onze angstkreten. Hij heeft de dood op zich genomen om ons van de dood en de zonde te redden. Vaak brengt de theologie dat naar voren met al te geleerde woorden, die onbegrijpelijk en ontoegankelijk zijn. En juist zo lopen we het gevaar wel specialisten van het geloof te worden, leermeesters van het geloof, in plaats van ons te laten omvormen, vernieuwen, sturen en vergoddelijken door het geloof. Door ons leven en ons getuigenis, dat helemaal doortrokken is van het evangelie, moeten we God zijn plaats in de wereld teruggeven.

Dit boek is een uitnodiging om te gaan zitten aan de voeten van Jezus, onze Hogepriester, om ons in ons priesterschap te laten vernieuwen. Aan zijn voeten, in zijn voetsporen zullen we leren priesters te zijn, ons te laten vormen naar zijn beeld en gelijkenis en volkomen binnen te gaan in de geheimen die we in geloof vieren.

Jezus leert ons dat God onze Vader door zijn priesterschap een liefdesgeschiedenis met ons is begonnen, een liefde die oneindig en veeleisend is, die gaat tot de dood. Hij wil daar de gehele schepping in betrekken. Het tegenwicht tegen het kwaad dat ons bedreigt kan alleen maar bestaan in onze totale overgave

Inleiding

aan die Liefde. Hij is het ware tegenwicht tegen het kwaad. De macht van het kwaad komt voort uit onze weigering om God lief te hebben.

Deze regels hebben uitsluitend en alleen tot doel ons hart te openen om nogmaals Jezus te horen die voor ons bidt: 'Ik bid niet, dat Gij hen uit de wereld wegneemt, maar dat Gij hen bewaart voor het kwaad. Zij zijn niet van de wereld, zoals Ik niet van de wereld ben. Wijd hen U toe in de waarheid. Uw woord is waarheid. Zoals Gij Mij in de wereld gezonden hebt, zo zend Ik hen in de wereld, en omwille van hen wijd Ik Mij aan U, opdat ook zij in waarheid aan U toegewijd mogen zijn' (Joh 17,15-19). Ze zouden u willen bemoedigen om vastberaden en trouw vast te houden aan de genade van uw priesterschap, welke ook de beproevingen moge zijn, het lijden de verontrusting en de beledigingen die u te verdragen zult krijgen om de Naam van de Heer Jezus.

Ze zouden u eraan willen herinneren dat het lijden van Christus een voortdurende werkelijkheid is, verbonden met het leven van de priester. De kartuizers leren het ons: *stat crux dum volvitur orbis*, alleen het kruis blijft staan, terwijl de wereld eromheen draait. Christus lijdt en sterft ook vandaag nog door zijn priesters en christengelovigen.

In navolging van Franciscus van Assisi zou dit boek u willen brengen tot een diepgaande bekering, om zoals hij in uw eigen lichaam de stigmata van Christus te dragen en, naar zijn woorden, die als een leefregel opgevat kunnen worden, 'het besluit om het heilig evangelie van onze Heer Jezus Christus in zijn geheel na te leven'.